

Forum jämlik stad 2017-09-28 Fler i arbete: Forskning och erfarenheter

Sara Martinsson – Vad vet vi om arbetsmarknadspolitikens insatser och effekter?

Sedan inledde Sara Martinsson sin föreläsning. Sara är utredare på IFAU. IFAU står för Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering. IFAU är ett forskningsinstitut som ligger under Arbetsmarknadsdepartementet. Sara föreläste under temat ”Vad vet vi om arbetsmarknadspolitikens insatser och effekter?”

Först beskrev Sara svårigheten i att veta huruvida en arbetsmarknadsinsats är effektiv. En effektutvärdering visar ett orsakssamband där vi kan fastställa att en insats leder till ett utfall (att det inte var andra saker som ledde till detta utfall). Vi måste veta att det är den arbetsmarknadsinsatsen/programmet som leder till det specifika utfallet och inte att fler får jobb av andra skäl, såsom att efterfrågan på arbetskraft ökat. Vi skulle vilja veta och kunna jämföra vad som hade hänt med personen om den inte deltog i det program/den insats som personen valde att delta i, men den jämförelsen går inte att göra och i brist på det behöver vi kontrollgrupp. Vi behöver också ta hänsyn till utbildning, arbetslivserfarenhet och motivation. Problemet är dock att många åtgärder ska ske snabbt och över hela landet direkt och då kan vi inte göra några kontrollerade experiment för att kunna jämföra och se effekten. Experiment är en enkel metod som har hög vetenskaplig acceptans. De kan bidra till att färre människor deltar i åtgärder som vi vet inte har effekt. Och det minskar även risken att stora resurser satsas på åtgärder som saknar effekt. I brist på experiment får vi ofta använda statistiska och matematiska metoder för att analysera ekonomiska data. IFAU har tillgång till mycket data, reglerade och avidentifierade för att kunna göra studier av vad som fungerar och inte.

Nedan i dokumentationen står de rapporter som Sara nämnde och utgick ifrån i sin presentation.

Vad vet vi om effekter av en aktiv arbetsmarknadspolitik?

Det finns fyra varianter av insatser/program under åren:

1. **Förmedlings- och vägledningsinsatser:** Förbättrad matchning, ingen inlåsning. Kombination av morot och piska som är bra.

Experiment från 70-talet från Eskilstuna visar att det finns positiv effekt. Insatserna funkar bättre för korttidsinskrivna än för långtidsarbetslösa.

2. **Arbetsmarknadsutbildning:** Är den insats som har högst inlåsningseffekt. Det måste vara en bra insats för att toppa upp att vara öppet arbetslös. Dyraste åtgärden vi har.
3. **Subventionerad anställning och praktik:** Det finns undanträngningseffekter, så man måste välja de deltagare som har mest nytta av dem, de som står längst bak i kön till arbetsmarknaden. Fungerar om man sorterar om i kön, så att de kommer fram.

Bra med subventionerade anställningar för individer med nedsatt arbetsförmåga. Men inlåsningseffekt finns och ger färre ordinarie jobb.

Arbetspraktik förkortar arbetslösheten något. Nystartsjobb har bättre effekt och bidrar till högre anställningsbarhet. Ju närmare ett vanligt arbete, desto bättre utfall.

4. **Obligatoriska program:** Svåra eftersom det inte finns någon jämförelsegrupp. Vi kan inte titta på effekter av detta när det gäller jobb- och utvecklingsgarantin.

När det gäller jobbgarantin för ungdomar kan vi se att när a-kasseperioden är slut och de måste gå in i program så flödar de ut från Arbetsförmedlingen precis innan de ska gå in i programmet. Många går till utbildning. (I rapporten finns mer information). Det är inte säkert att det är ett positivt utfall att man flödar ut från Arbetsförmedlingen, beroende på vart de tar vägen.

Vad fungerar och för vilka grupper?

Sara menar att vi vet ganska lite. Vi kan se genomgående bättre resultat för **män**. Det kan bero på sammansättningen av vilka som är arbetslösa.

Vi bör inte låsa upp **ungdomar** i program/praktik. Det ger en avskräckningseffekt så att de inte söker jobb.

Lönebidrag och OSA bra för **funktionsnedsatta**.

Vad vet vi om kommunerna?

Sara menar att vi egentligen vet ganska lite. Vi kan anta att man har informationsfördelar och är mer flexibla, men det är en problematik i att kommunen drivs mer av egennyttan och lokal mål än staten som drivs av andra mål och större perspektiv. Det gör att det är svårt att samverka och utvärdera tillsammans. Vi saknar idag data, men just nu pågår ett nytt IFAU-projekt om kommunala arbetsmarknadsinsatser.

Fler och fler kommuner jobbar med arbetsmarknadspolitik, är det ett marknadsmisslyckande att man inte känner att Arbetsförmedlingen klarar av det?

Politisk majoritet samvarierar också med insatsens storlek. Det finns dock inga belägg för att kommunens insatser är bättre.

Effekter av aktiveringskrav

(Vissa sdf i Gbg har det, vissa har det inte): Störst effekt på ungdomar och utlandsfödda. För svenskfödda medelålders ser man inga effekter alls. Skälet till det kan vara att de som är arbetslösa idag står långt ifrån arbetsmarknaden.

Vilka åtgärder är lämpliga?

R2011:6, s. 38: *Program som kombinerar utbildning med någon typ av subventionerad anställning (där även praktik kan tänkas ingå) har fungerat bäst. Det finns också tecken på att aktivering kan fungera för vissa grupper (...) hotet om aktivering (...) framför allt för ungdomar. Utökade förmedlingsinsatser verkar vara en bra väg att gå (och) yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning. Slutligen subventionerade anställningar till speciellt svaga grupper.*

Inlåsnings effekter: Det är mindre vanligt med inlåsnings effekt bland de som haft lång arbetslöshet. Det finns risk för undanträngning om arbetsgivare väljer den arbetslöse med subvention jämfört med de utan subvention. De öppet arbetslösa söker fler jobb än de i program, så det är en negativ effekt av programmen. Som öppet arbetslös söker du många jobb aktivt, Inom arbetsmarknadsutbildningar är inlåsnings effekterna störst.

Den aktiva arbetskraftspolitiken håller uppe arbetskraftsdeltagandet, som en positiv effekt.

Förberedande utbildning ”snabbspår” vet vi väldigt lite kring det just nu. Vi har inte hittat effekter av studiemotiverande kurser. Vi saknar data och jämförelsegrupper.

Rapporter som Sara nämnde:

- Ny IFAU-rapport om långsiktiga effekter av arbetsmarknadsutbildningar: R 2017:17
- Rapport om effekter för olika deltagargrupper R 2016:20
- Vad som fungerar för vilka grupper: R 2011:7
- Kommunal arbetsmarknadspolitik: R 2017:7
- Fattig, sjuk och arbetslös: R 2011:17
- Från försörjningsstöd till arbete - hur kan vägen underlättas?: R 2011:6
- Effekter av aktiveringskrav på socialbidragstagare i Stockholms stadsdelar: R 2008:24
- Bättre ju närmare arbetsmarknaden: R 2002:8

Tips! Prenumerera på IFAUs nyhetsbrev:

<http://www.ifau.se/sv/Press/Prenumeration/>. Sara nås på Sara.martinsson@ifau.uu.se

Efter Saras pass fick deltagarna sitta i gruppvisa samtal och diskutera erfarenheter och utmaningar som de ser i Göteborg. Nedan finns det som lyftes ur gruppdiskussionerna:

Erfarenheter och utmaningar i Göteborg

- Samtal om deltagarna inskrivning, utvärdering. Vi kanske inte följer dem under tillräckligt lång tid? Är det rätt åtgärder som sätts in eller något vi bara tror att de vill ha?
- Gruppen som står nedanför nedersta trappsteget behöver stöd i olika former. Det är ett för stort glapp för väldigt många från arbetslöshet till studier till exempel. Det måste vi jobba med.
- Vilket stöd behöver arbetsgivarna? Hur ska vi jobba med dem så att det ska bli hållbart? Om det inte går bra kanske de inte längre vill ha praktikanter. Kanske ska vi börja bli bättre i kommunerna med att ta in praktikanter?
- Samtal om varför man har lyckats så bra inom Framtidenprojektet. Några framgångsfaktorer är att handledningen är viktig, det måste finnas bra stöd. I projektet var facket med när vi startade och det var även vägen till handledningen. Nu finns det 100 stycken handledare som tar emot de nyanlända. Det blir ännu fler effekter, eftersom man lär känna varandra också som vänner. Handledarna får tillägg på

lönen från AF. Eldsjälar är viktigt, här var det särskilt en person från facket som var helt avgörande för att det lyckas så bra. Ska en metod eller insats ge effekt bygger det människorna i programmet, att det finns en kraft i mötet, kombinationen av engagemang och committment är kraften för att en metod ska vara bra.

- Samtal om unga med funktionsnedsättningar, som i en hel del fall blir kvar hemma och inte är på någon radar alls utan försörjs av sina föräldrar. Lotsen efterfrågar att staden ska bli bättre på att skapa arbetstillfällen för dessa personer istället för att köpa av externa aktörer. Vi behöver jobba över stuprören, som exempel gör Östra Göteborg detta bra, med kompetenscentra där man kan komma in även om man inte har försörjningsstöd.
- Det är viktigt att vi också ser våra misstag och uppmärksammar det så vi kan göra bättre nästa gång.
- Samverkan är den svåraste delen. När man riggar projekt med olika aktörer är det samverkan som är svår. Vi lever i våra egna världar med våra egna agendor. Svårt att samarbeta över gränserna.
- Det är viktigt att vi kompletterar varandra, de som har data och det vi ser med praktiker och mötet med människorna.
- De som är utanför arbetskraften är för lite undersökta. Arbetskraftsundersökningar (AKU) utgår från de som de senaste 14 dagarna sökt arbete.
- Det disciplinära uppdraget inom socialtjänst och arbetsförmedling, att prata om arbete, hur man ser på arbete. Människosynsfrågor har också diskuterats mycket.

Vid datorn: Jeanette Werner